

Sportvissen in een tijdperk van verandering

EIFAAC-symposium over integratie ecologie en economie

TEKST: Roland van Aalderen en Toine Aarts, Sportvisserij Nederland
FOTOGRAFIE: Bram Bokkers, Peter Boots, Jan Kamman en Sportvisserij Nederland

Wereldwijd zijn er naar schatting meer dan 200 miljoen sportvissers. Het is een belangrijke vrijetijdsbesteding waar veel onderzoek naar wordt gedaan. Dit voorjaar hield het European Inland Fisheries and Aquaculture Advisory Commission (EIFAAC), onderdeel van de Wereld Voedsel Organisatie (FAO), een symposium waarin zowel de sociaal-economische als de ecologische aspecten van het recreatieve vissen centraal stonden.

Moderne apps zoals Mijn Vismaat, leveren een bijdrage aan de monitoring van bijzondere soorten zoals de meerval.

Dat de sportvisserij over meer gaat dan alleen het regelen van een visstek voor hengelaars wordt tijdens het symposium al snel duidelijk. In Duitsland is onder leiding van professor Robert Arlinghaus (Leibniz-Institute of Freshwater ecology and Inland Fisheries) veel onderzoek gedaan naar allerlei aspecten van het sportvissen. Hij en zijn collega's benadrukken dat de omgeving van het sportvissen sterk verandert. Met name in verstedelijkende landen dragen veranderende levensbeschouwingen er toe bij dat mensen dieren steeds meer gaan zien als gelijken met dezelfde rechten. Dergelijke samenlevingen kijken daardoor kritischer naar activiteiten waarbij dieren, zoals vissen, een rol spelen.

Sportvissen is meer

Sportvissen is meer dan het vangen van een vis met een hengel en haak. Zo is het ook een belangrijke sociaal-economische activiteit. Binnen de samenleving vormen sportvissers een grote groep die veel geld uitgeeft aan hun sport en daarmee banen en inkomsten generen. Hier wordt in toenemende mate onderzoek naar gedaan. In Ierland en Denemarken bijvoorbeeld leidt de promotie van het sportvissen door de overheid tot een verlenging van het toeristische seizoen.

Daarnaast draagt sportvissen bij aan het sociaal welbevinden: het is een vorm van ontspanning en natuurbeleving. Zo wordt op initiatief van de Angling Trust – de Engelse evenknie van Sportvisserij Nederland – sportvissen in het Verenigd Koninkrijk ingezet als manier om kansarme jongeren een uitlaatklep te bieden of om soldaten met oorlogstrauma's de mogelijkheid te geven te ontspannen. De Zoological Society of London wil met 'citizen science' gegevens verzamelen. Vooral sportvissers laten zich hierbij inzetten vanwege hun betrokkenheid bij het aquatisch ecosysteem. Het Engelse 'Fish Legal' onder de paraplu van de Angling Trust pakt met succes watervervuiling aan door rechtszaken aan te spannen tegen vervuilers, dat zijn er jaarlijks ruim zestig.

Voorwaarde voor een goed inzicht in de sociaal-economische aspecten van de sportvisserij is het verzamelen van gegevens via wetenschappelijk onderzoek. In diverse Europese landen (Duitsland, Zweden, Noorwegen, Denemarken, Finland, Engeland) gebeurt dit op een intensieve manier en werken kennisinstituten en overheid samen aan het versterken van de positie van de sportvisserij. Gemeenschappelijke vertrekpunten hierbij zijn de vaak aanzienlijke toeristische en financiële belangen.

Participatie

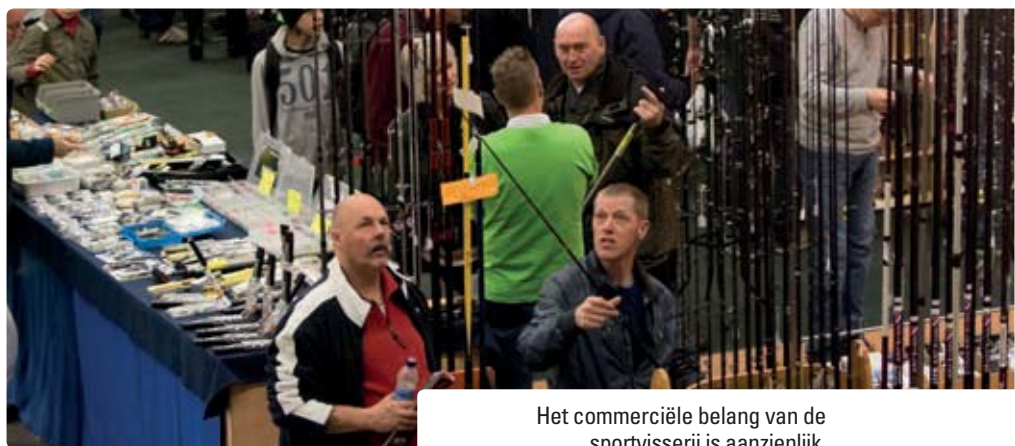
In veel Europese landen wordt onderzoek gedaan naar de omvang van de sportvisserij. Zo wordt in Zweden jaarlijks via enquêtes onderzoek gedaan onder 10.000 sportvissers. Naar schatting zijn er in Zweden 1,6 miljoen sportvissers die samen 16.000 ton vis onttrekken. Opgemerkt dient te worden dat dit inclusief de onttrekking is via het recreatief vissen met beroepsvistuigen (staande netten). Dat de participatie aan het sportvissen ook sterk afhangt van de inzet van de overheid blijkt uit de Engelse situatie. In de periode 1993-2009 was daar sprake van een opbouwfase waar via promotie en de nodige ambtelijke ondersteuning de vergunningverkoop bijna jaarlijks stegen. Op het hoogtepunt in 2009 werden één miljoen gratis visgidsjes verspreid onder sportvissers. Uit onderzoek bleek dat dit ertoe leidde dat 370.000 sportvissers op nieuwe stekken gingen vissen, 230.000 opnieuw

gingen vissen en 170.000 vissers eraan herinnerd werden een vergoeding aan te schaffen. Met de komst van de recessie, een nieuwe regering en daarop volgende bezuinigingen, mocht de overheid geen reclame meer maken en werd er flink bezuinigd op ambtelijke ondersteuning. Dit leidde in vier jaar tijd tot een daling van een kwart miljoen vergunningen en 4,5 miljoen euro minder inkomsten voor de overheid. De Angling Trust is nu volop bezig het tij te keren. Met verschillende succesvolle campagnes probeert deze organisatie het sportvissen te promoten.

Stoppen en weer doorgaan

De Noren deden onderzoek naar de redenen waarom sportvissers niet meer op zalm visten. Via een enquête onder 6.500 stoppers is gevraagd naar hun beweegredenen. De stoppers bleken over het algemeen minder fanatieke vissers zijn. Persoonlijke overwegingen zoals minder tijd en andere vrijetijdsbesteding vormen de belangrijkste redenen om te stoppen met het zalmvissen. Deze groep is overigens wel van plan om in de toekomst weer te gaan vissen. Wat hen daarbij over de streep kan trekken zijn betere toegang tot goede zalmwateren, lagere kosten voor het vissen en betere visbestanden. Aanvullend onderzoek onder stoppers en actieve vissers liet zien dat er geen verschil is in drijfveren om te vissen. Natuurbeleving en ontspanning zijn het belangrijkste.

Naast onderzoek naar stoppers doen de Noren er ook veel aan om de ➤

Het commerciële belang van de sportvisserij is aanzienlijk.

participatie te vergroten. Het visseizoen 2014-2015 werd uitgeroepen tot 'A year of fishing'. Dat jaar stond in het teken van een breed promotieprogramma waarbij 10.000 gratis uitrustingen voor het vliegvisseren werden uitgedeeld, 20.000 kinderen via workshops kennis konden maken met sportvissen en er ook volwassenen clinics kregen aangeboden.

Inzet vrijwilligers

Samen met de universiteiten van Texas en Minnesota, heeft Sportvisserij Nederland een sessie geleid over de bruikbaarheid van gegevens die verzameld zijn door sportvissers. In deze sessie lag de focus op diverse 'dataproyecten'. Uit presentatie van verschillende landen kwam naar voren dat gegevens over glasaalintrek (project in Engeland), geschatte snoekbestanden (project in Duitsland) en hengelvangsten (Australië, Amerika, Zweden, Denemarken, Noorwegen, Finland) waardevol kunnen zijn voor het visstandbeheer. Landen als Zweden, Denemarken, Amerika en Nederland zijn ver als het gaat om de ontwikkeling van apps voor sportvissers. Er was veel aandacht voor de Nederlandse apps 'Mijn VISmaat' en de 'Vissengids'. Beide kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan het op correcte wijze doorgeven van vangsten. Universiteiten leveren een steeds grotere bijdrage aan het analyseren en ijken van door vrijwilligers verzamelde gegevens. De inzet van sportvissers is een trend die overal als waardevol

wordt gezien. Het levert veel en goede data op, is betaalbaar en het verhoogt het draagvlak voor en de betrokkenheid bij visstand- en visserijbeheerprojecten.

Effectief uitzetten van vis

Het uitzetten van vis is vaak een discussiepunt tussen waterbeheerders. In Duitsland wordt veel onderzoek verricht naar de voor- en nadelen van het uitzetten. Daarbij wordt ook de sociaal-economische kant van het uitzetten meegenomen. In Duitsland geldt een meeneemplicht voor gevangen vis boven de minimummaat. Uitzet is dan een middel om overbevissing te compenseren.

Een grootschalig onderzoek onder ruim 1.200 Duitse hengelsportverenigingen laat zien dat er jaarlijks ruim 3.600 ton vis wordt uitgezet, in totaal betreft het 35 vissoorten. De verenigingen besteden jaarlijks gemiddeld 3.400 euro aan visuitzet wat 20% van hun budget is. Visuitzet en het instellen van meeneemlimieten zijn de meest gebruikte beheervormen. De vraag was waarom verenigingen zoveel energie steken in het uitzetten. Allereerst gebeurt het uitzetten om onttrekking van vis door sportvissers en predatie te compenseren. Daarbij voelen de bestuurders van de verenigingen ook sociale druk vanuit de leden. Die willen namelijk goed vangen en visuitzet is daarom noodzakelijk. Het uitzetten wordt gezien als een posi-

Verslaafd aan vissen

Een bijzonder Engels initiatief is 'Get hooked on fishing' (www.ghof.org.uk). Dit programma biedt kansarme jongeren de mogelijkheid om onder deskundige begeleiding het vissen te leren. Via zes lessen krijgen groepen jongeren de beginselen van het sportvissen mee. Juist voor deze groep jongeren blijkt dat ontzettend waardevol. Een positieve kennisgeving met de natuur, verantwoordelijkheid meekrijgen voor de gevangen vis en hun kennis vervolgens ook weer overdragen aan nieuwe groepen.

tieve maatregel en er worden weinig alternatieven voor uitzet gezien. Als er betaalbare alternatieven zouden zijn willen zowel leden als bestuurders die zeker overwegen. De Duitsers deden onder leiding van Robert Arlinghaus nog meer onderzoek naar uitzet. Omdat veel snoek wordt uitgezet, keken Arlinghaus en zijn medewerkers naar de effectiviteit van snoekuitzet. De conclusie was dat snoekuitzet alleen zinvol is wanneer er geen snoek voorkomt in water. Deze uitkomst werd ook gedeeld met hengelsportbestuurders. De bestuurders bleken niet gevoelig voor dit argument en bleven uitzetten. Vervolgens is een sociaal experiment uitgevoerd met 18 verenigingen. Zes verenigingen kregen een cursus over snoekuitzet, zes mochten actief deelnemen aan een onderzoek naar de effectiviteit van snoekuitzet en zes vormden een controlegroep. De uitkomst is verrassend. Alleen de zes verenigingen die actief deelnamen aan het onderzoek waren bereid hun beheer aan te passen. De verenigingen die alleen de cursus volgden, vervielen eenmaal thuis weer in de oude uitzet-gewoonten. Tot slot keken de Duitsers ook naar het economische rendement van uitzet. Daarbij werd uitzet van karper en snoek geëvalueerd. Er werd geconcludeerd dat uitzet alleen zinvol is in situaties met zwaar overbeviste

Sportvissen is meer dan het vangen van een vis met een hengel en haak. Zo is het ook een belangrijke sociaal-economische activiteit.

bestanden of bij soorten die zich niet of nauwelijks voortplanten. En uiteraard moet de groep sportvissers die profiteert van uitzet voldoende groot zijn. De bereidheid om hiervoor te betalen was vooral aanwezig bij karpervissers. Gemiddeld bleken sportvissers bereid 12 euro per jaar aan uitzetprogramma's bij te dragen.

Duurzaam visterisme

Om het visterisme en de sportvisparticipatie in Zweden te vergroten heeft de Zweedse overheid een nationale strategie ontwikkeld (Svenskt fritidsfiske och fisketurism 2020). De overheid ontwikkelde deze strategie vanwege de waarde van sportvissen voor de samenleving. Het gaat hierbij om belangrijke waarden als recreatie, sociale samenhang en gezondheidsbevordering. Visterisme heeft veel potentie voor kleine ondernemers en plattelandontwikkeling.

Achterblijvende overheid

Wanneer de positie van de Nederlandse sportvisserij wordt vergeleken met de omliggende landen, blijkt ons land een buitenbeentje. In vergelijking met andere landen kent Nederland een opvallend sterke en professionele belangenorganisatie. Er zijn maar weinig andere landen waarbij de sportvisbond zoveel personeel in dienst heeft en zoveel invloed heeft. Maar in vergelijking met andere landen valt ook meteen op dat de ondersteuning en actieve betrokkenheid vanuit de Nederlandse overheid en de kennisinstututen (universiteiten en onderzoeksbureaus) zeer beperkt tot nihil is.

Vooraf in de Scandinavische landen en Duitsland spelen de kennisinstututen een grote rol en wordt er veel onderzoek gedaan. De overheid speelt in de Scandinavische landen en buiten Europa ook in Canada, Australië en Amerika een grote rol

bij de facilitering en regulering van de sportvisserij.

Buiten Nederland wordt de sportvisserij vaak ook in een bredere context gezien. Dit in tegenstelling tot Nederland waar de sportvisserij vooral beoordeeld wordt op de eventuele ecologische impact. In de marge zijn waterschappen (enkelen uitgezonderd) wel bereid om wat te doen qua voorzieningen of aangepast beheer, maar dat is toch vrij beperkt. Zeker

voor wat betreft het visterisme en het benutten van de sociaal-economische waarde van het sportvissen valt er nog veel te winnen in Nederland. Een handschoen die de sportvisserijsector zelfs moet oppakken, maar waarbij faciliterende steun van de landelijke overheid (ministeries van Economische Zaken en Infrastructuur en Milieu) en regionale steun (provincies, waterschappen en Rijkswaterstaat) onmisbaar is. **V**

De lezingen en presentaties van het EIFAAC symposium zijn te vinden op www.invisionair.nl

De maatschappelijke aandacht voor het welzijn van vissen neemt toe.